

Sygn. akt III UK 226/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 września 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Wróbel (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jolanta Frańczak

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z odwołania M. K.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 17 września 2019 r.,
skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 28 marca 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. oddała skargę kasacyjną,**
- 2. zasądza od M. K. na rzecz organu rentowego kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. decyzją z dnia 18 czerwca 2014 r. odmówił M. K. przyznania prawa do emerytury, gdyż wnioskodawczyni na dzień 1 stycznia 1999 r. nie udokumentowała 15 lat pracy w szczególnych

warunkach. Organ rentowy nie uznał zatrudnienia wnioskodawczynie od dnia 1 września 1974 r. do dnia 31 grudnia 1998 r. w Zakładach Przemysłu Skórzanego [...] SA w Ł. za pracę w szczególnych warunkach na stanowisku obuwnika-szwacza, ponieważ nie przedłożyła świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach, natomiast wyrok Sądu Rejonowego w S. ustalający wykonywanie pracy w szczególnych warunkach nie jest dla organu rentowego wiążący. Jednocześnie organ rentowy ustalił, że wnioskodawczynie posiada na dzień 1 stycznia 1999 r. 24 lata, 1 miesiąc, 27 dni okresów składkowych i nieskładkowych, w tym 21 lat, 8 miesięcy i 9 dni okresów składkowych oraz 2 lata, 5 miesięcy i 18 dni okresów nieskładkowych.

Odwołanie od tej decyzji wniosła M. K., domagając się jej zmiany i przyznania prawa do emerytury. Wskazała, że pracowała w warunkach szczególnych w Zakładach Produkcji Obuwia [...] jako obuwnik - szwacz. Wnioskodawczynie podała, że pracowała przy szyciu obłóżyn z przyszwą zwaną derbą. Elementy te były świeżo posmarowane klejem, który musiała wdychać - okoliczność ta świadczy o wykonywaniu przez nią pracy w szczególnych warunkach. Tak też jej pracę określono wyrokiem Sądu Rejonowego w S.

Wyrokiem z dnia 26 maja 2015 r. Sąd Okręgowy w Ł. zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił M. K. prawo do emerytury od dnia 29 maja 2014 r.

Wyrokiem z dnia 19 listopada 2015 r., sygn. akt III AUa (...), Sąd Apelacyjny w (...) zmienił wyrok Sądu Okręgowego i oddalił odwołanie.

Wyrokiem z dnia 1 lutego 2017 r., sygn. akt III UK 52/16, Sąd Najwyższy uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego w (...) i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania temu Sądowi oraz orzeczenia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny w (...) ponownie rozpoznając sprawę, uchylił wyrok Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 26 maja 2015 r. i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu.

Wyrokiem z dnia 21 grudnia 2017 r. Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego i przyznał wnioskodawczynie prawo do emerytury od dnia 29 maja 2014 r.

Sąd Okręgowy wskazał, że czynności wykonywane przez M. K. miały charakter mieszany. Składały się częściowo z szycia obuwia, a częściowo z

klejenia obuwia. Wnioskodawczyni sama określiła, że czynności polegające na klejeniu nie przekraczały 50% czasu. Sąd Okręgowy stwierdził, że szycie obuwia nie stanowi czynności zaliczanej do prac w warunkach szczególnych. Pracami takimi są klejenie i wykańczanie obuwia. W ocenie Sądu Okręgowego ani szycie przyszwzy z obłożyną, ani szycie derby, ani też dublowanie, nie stanowiły wykańczania obuwia. Były bowiem to prace polegające na połączeniu kolejnych części buta, a takich nie można uznać za końcowy etap produkcji. Nadto nawet gdyby uznać za wnioskodawczynią, że dublowanie (zszycie góry i spodu buta mocną nicią) jest wykańczaniem buta, to pozostają jeszcze inne czynności które wykańczaniem z pewnością nie były (szycie przyszwzy z obłożoną i szycie ozdoby).

To wszystko powoduje w ocenie Sądu Okręgowego, że co do zasady nie można uznać, aby M. K. w pełnym wymiarze czasu pracy i stale wykonywała prace wymienione w wykazie A dziale VII poz. 14 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, tj. aby wszystkie wykonywane przez nią czynności mogły być literalnie odniesione do rodzaju prac wymienionych w tym akcie. M. K. podniosła jednak, że mimo iż samym klejeniem zajmowała się tylko częściowo, to jednak była narażona na szkodliwe oddziaływanie kleju tak samo jak pracownicy zajmujący się wyłącznie klejeniem obuwia. Ich stanowiska znajdowały się bowiem w bezpośrednim sąsiedztwie, a opary kleju unosiły się na całej hali.

Celem ustalenia czy warunki pracy pod względem szkodliwości dla zdrowia oraz uciążliwości (art. 32. ust. 2 ustawy emerytalnej) były porównywalne z pracą wykonywaną na sąsiednich stanowiskach, związaną wyłącznie z klejeniem obuwia, Sąd Okręgowy dopuścił dowód z opinii biegłego z zakresu BHP. Biegła wskazała, że warunki te należy uznać za porównywalne. Mimo iż M. K. używała kleju tylko przy maksymalnie 50% wykonywanych przez siebie czynności, to przez 100% czasu była narażona na szkodliwe oddziaływanie tego kleju, tak jak osoba, która przez cały dzień pracy kleiła wyroby. Oznacza to, że pracę w warunkach szkodliwych związaną z klejeniem wykonywała stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Sąd Okręgowy w całości podzielił ustalenia biegłej. Ostatecznie uznał zatem, że należy zakwalifikować pracę wnioskodawczynie jako pracę w warunkach szczególnych wskazaną w dziale VII poz. 14 „prace związane z klejeniem wyrobów przemysłu skórzanego”. Uwzględniając okres pracy wnioskodawczynie w (...) Zakładach Przemysłu Skórzanego [...] stwierdził, iż spełniła ona warunek posiadania 15 letniego okresu zatrudnienia w takich warunkach na dzień 1 stycznia 1999 r. Tym samym wnioskodawczynie spełniła na dzień złożenia wniosku o emeryturę, tj. 29 maja 2014 r., wszystkie ustawowe przesłanki do nabycia prawa do emerytury. Wobec powyższego Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił wnioskodawczynie prawo do emerytury od dnia 29 maja 2014 r.

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 28 marca 2018 r., sygn. akt III AUa (...), zmienił powyższy wyrok Sądu Okręgowego i oddalił odwołanie.

Sąd Apelacyjny wskazał, iż Sąd pierwszej instancji oparł się na dowodzie z opinii biegłego z zakresu BHP w sytuacji, gdy w opinii tej biegła nie wskazała do jakiego typu prac wymienionych w wykazie A załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) kwalifikuje pracę wykonywaną przez ubezpieczoną w spornym okresie, a jedynie swój wniosek zawarty w opinii uzasadniła tym, że ubezpieczona swoją pracę wykonywała w bezpośrednim sąsiedztwie zbiorników kleju i stanowisk związanych z klejem butów oraz sama też używała kleju butaprenu do wykonywania swoich zadań, co powoduje, że warunki pracy ubezpieczonej były porównywalne pod względem uciążliwości dla zdrowia z pracą wykonywaną na sąsiednich stanowiskach związanych wyłącznie z klejeniem obuwia. W ocenie Sądu Apelacyjnego brak było podstaw do obdarzenia wiarygodnością powyższego dowodu i stwierdzenia na jego podstawie, że ubezpieczona w spornym okresie wykonywała pracę w warunkach szczególnych wymienioną w wykazie A, dziale VII poz. 14 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. polegającą na wykonywaniu „prac związanych z klejeniem wyrobów przemysłu skórzanego” w obliczu pozostałego, zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego w postaci zeznań ubezpieczonej, świadków oraz

dokumentów pracowniczych. Prawidłowo Sąd pierwszej instancji uznał natomiast, że były to prace polegające na połączeniu kolejnych części buta, a nie prace wykańczające gotowe już obuwie. Szycie elementów obuwia nie mieści się w pracach związanych z wykańczaniem wyrobów przemysłu skórzanego, o których mowa w pozycji 14 działu XIV wykazu A rozporządzenia Rady Ministrów. Czynności zszywania były częścią procesu technologicznego, w wyniku którego powstał wyrób końcowy w postaci obuwia. Natomiast o czynnościach polegających na wykończaniu wyrobów przemysłu skórzanego można bowiem mówić dopiero w sytuacji, gdy obuwie jest już gotowe. Występowanie w otoczeniu ubezpieczonej czynników uciążliwych, czy też wręcz szkodliwych dla zdrowia (takich jak hałas i opary kleju) nie jest wystarczające do zaliczenia tego okresu pracy do zatrudnienia uprawniającego do emerytury w wieku obniżonym, jeżeli rodzaj pracy ubezpieczonego nie został wymieniony w rozporządzeniu z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Ponadto, domniemanie prawdziwości dokumentu urzędowego, jakim jest niewątpliwie wyrok Sądu Rejonowego w S., zostało skutecznie obalone w toku przeprowadzonego przez Sąd pierwszej instancji postępowania dowodowego.

Z tego powodu należało uznać zdaniem Sądu Apelacyjnego, że wnioskodawczyni nie wykazała na datę 1 stycznia 1999 r. stażu pracy w warunkach szczególnych w wymiarze 15 lat.

Wnioskodawczyni M. K. zaskarżyła powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego w (...) skargą kasacyjną w całości, zarzucając mu:

1. mogące mieć wpływ na treść orzeczenia naruszenie prawa procesowego - art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c., polegające na pominięciu przez Sąd dowodów w postaci:

- wykazów resortowych prac w warunkach szczególnych, przewidzianych w Zarządzeniu nr [...] Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego, zaniechaniu jego analizy, nieodniesieniu się do niego, zaniechaniu ustalenia na

czym polegają prace przewidziane w wykazie: szwacz przy nanoszeniu kleju i sklejanii, szwacz przy przyszywaniu obuwia - dublowaniu, szwacz przy formowaniu cholewek;

2. mogące mieć wpływ na treść orzeczenia naruszenie prawa procesowego - art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 328 § 2 k.p.c., polegające na:

- nieustaleniu na czym polega dublowanie i czy praca wykonywana przez wnioskodawczynię polegająca na szyciu i klejeniu jest taka sama lub podobna do dublowania,

- nieustaleniu na czym polega formowanie cholewek i czy praca wykonywana przez wnioskodawczynię polegająca na szyciu obłożyny z przyszwą (które tworzą cholewkę) oraz przyszywaniu do niej ozdób są tożsame z formowaniem cholewek, lub czy jest to praca podobna do formowania cholewek pod względem uciążliwości,

- nieustaleniu na czym zdaniem Sądu polega praca wymieniona w wykazie resortowym - szwacz przy nanoszeniu kleju i sklejanii elementów wyrobów z użyciem klejów toksycznych, i czym ta praca różni się od wykonywanej przez wnioskodawczynię,

- niedokonaniu wystarczającej wykładni pojęcia prace związane z wykańczaniem wyrobów przemysłu skórzanego, prace związane z klejeniem wyrobów przemysłu skórzanego;

3. naruszenie prawa materialnego – art. 184 w zw. z art. 32 ust. 1, 2, 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r., przez ich niewłaściwe zastosowanie, polegające na odmowie przyznania wnioskodawczyni prawa do emerytury, mimo że wnioskodawczyni spełnia wszystkie przesłanki do przyznania emerytury przewidziane w tych przepisach co do wieku, ogólnego stażu pracy oraz stażu pracy w warunkach szczególnych, jako że wykonywała w pełnym wymiarze czasu pracy pracę polegającą na dublowaniu oraz pracę szwacza przy klejeniu klejami toksycznymi, co stanowiło jednocześnie formowanie cholewek, a wszystkie te prace stanowią pracę w warunkach szczególnych;

4. naruszenie prawa materialnego - art. § 2 ust. 1 w zw. z § 4 ust. 1 wykaz A, działu VII, poz. 14 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. przez:

- błędną wykładnię pojęcia „prace związane z wykańczaniem wyrobów przemysłu skórzanego”, polegającą na przyjęciu, że prace te polegają jedynie na wykonywaniu czynności końcowego etapu produkcji obuwia oraz, że zszywanie elementów obuwia nie stanowi pracy związanej z wykańczaniem wyrobów przemysłu skórzanego, podczas gdy w rozumieniu tego przepisu prace związane z wykańczaniem wyrobów przemysłu skórzanego to prace będące częścią całego procesu technologicznego związanego z produkcją obuwia, zmierzające do otrzymania produktu finalnego,

- błędną wykładnię pojęcia „prace związane z klejeniem wyrobów przemysłu skórzanego”, polegającą na uznaniu, że prace stanowią wyłącznie klejenie w pełnym wymiarze czasu pracy bez wykonywania innych czynności, z którymi to klejenie się wiąże, podczas gdy w rozumieniu tego przepisu prace związane z klejeniem wyrobów przemysłu skórzanego to wszelkie prace przy których wymagane jest klejenie w celu prawidłowego ich wykonania;

5. naruszenie prawa materialnego - art. 2a ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, przez jego niezastosowanie, polegające na dyskryminującym, nieuzasadnionym obiektywnymi kryteriami różnicującymi uznaniu, że czynności szycia obłożyny z przyszwą nie stanowią pracy w warunkach szczególnych, podczas gdy czynności szycia cholewki z podeszwą (dublowanie), stanowią pracę w warunkach szczególnych, w sytuacji kiedy charakter tych prac nie różni się niczym, poza kształtem zszywanych elementów;

6. mogące mieć wpływ na wynik sprawy naruszenie przepisu postępowania - art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 244 § 1 k.p.c. w zw. z art. 252 k.p.c. polegające na uznaniu, że wnioskodawczyni nie wykonywała pracy w warunkach szczególnych w okresie od dnia 1 września 1974 r. do dnia 23 lipca 1999 r., sprzecznie z dowodem z dokumentu w postaci wyroku Sądu Rejonowego w S. z dnia 23 lipca 1999 r., mimo że domniemanie prawdziwości dokumentu nie zostało obalone.

Skarżąca wniosła o:

1. przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania przez Sąd Najwyższy z uwagi na występujące w sprawie istotne zagadnienia prawne, wiążące się z potrzebą wykładni przepisu § 4 ust. 1 wykaz A, działu VII, poz. 14 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. oraz z uwagi na oczywistą zasadność skargi spowodowaną naruszeniem przepisów postępowania,
2. uchylenie zaskarżonego orzeczenia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w (...) - Sądowi drugiej instancji,
3. zasądzenie od organu rentowego na rzecz wnioskodawczynie zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. wniósł o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i zasądzenie na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych, ewentualnie - w przypadku przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania przez Sąd Najwyższy - oddalenie skargi kasacyjnej i zasądzenie na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie ma uzasadnionych podstaw.

Sąd Okręgowy podniósł, iż choć M. K., zatrudniona w Zakładach Produkcji Obuwia [...] na stanowisku obuwnika - szwacza, podczas świadczenia pracy używała kleju tylko przy maksymalnie 50% wykonywanych przez siebie czynności, to i tak – zgodnie z ustaleniami powołanej w sprawie biegłej - przez 100% czasu była narażona na szkodliwe oddziaływanie kleju, używanego przez osoby pracujące przy sąsiednich stanowiskach. Z tego względu Sąd ten doszedł do wniosku, że pracę w warunkach szkodliwych związaną z klejeniem wykonywała stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Tym samym w jego ocenie należy zakwalifikować pracę wnioskodawczynie jako pracę w warunkach szczególnych wskazaną w dziale VII poz. 14 „prace związane z klejeniem wyrobów przemysłu skórzanego” i uznać, iż

spełniła ona warunek posiadania 15 letniego okresu zatrudnienia w takich warunkach na dzień 1 stycznia 1999 r.

Oceny tej nie podzielił Sąd Apelacyjny. Wskazał, że M. K. tylko sporadycznie używała przy pracy kleju i bez znaczenia jest fakt, że inni pracownicy w jej obecności robili to częściej. Występowanie w otoczeniu ubezpieczonej czynników uciążliwych, czy wręcz szkodliwych dla zdrowia, nie jest bowiem wystarczające do zaliczenia tego okresu pracy do zatrudnienia uprawniającego do emerytury w wieku obniżonym, jeżeli rodzaj pracy ubezpieczonego nie został wymieniony w rozporządzeniu z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Sąd Apelacyjny zgodził się jednakże z Sądem Okręgowym, że prace wykonywane przez wnioskodawczynię polegały na łączeniu kolejnych części buta, a nie wykańczaniu gotowego już obuwia. Jak wyjaśnił Sąd, szycie elementów obuwia, którym trudniła się M. K., nie mieści się w pracach związanych z wykańczaniem wyrobów przemysłu skózanego, o których mowa w pozycji 14 działu VII wykazu A rozporządzenia Rady Ministrów. Czynności zszywania były niewątpliwie częścią procesu technologicznego, jednakże o czynnościach polegających na wykończaniu wyrobów przemysłu skózanego można mówić dopiero w sytuacji, gdy obuwie jest już gotowe.

Zdaniem skarżącej M. K., stanowisko zajęte przez Sąd Apelacyjny jest nieuprawnione. W jej ocenie wykazy zawarte w zarządzeniach resortowych nie są źródłem powszechnie obowiązującego prawa i mają jedynie znaczenie pomocnicze - precyzują rodzaje stanowisk, na których świadczona jest praca w szczególnych warunkach, określona w przepisach rozporządzenia.

W istocie, nie można tracić z pola widzenia ewolucji poglądów judykatury w kwestii możliwości odstępstwa od zasady stanowiskowo - branżowego charakteru prac w szczególnych warunkach, uprawniających do wcześniejszej emerytury. Przyjmuje się bowiem, że za wykonywaną w warunkach szczególnych należy uznać również pracę przyporządkowaną w załącznikach do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. do innego działu przemysłu niż ten, w którym jest ona świadczona, jeżeli stopień szkodliwości lub uciążliwości tego rodzaju pracy nie wskazuje żadnych różnic w zależności od branży, w której pracownik jest

zatrudniony (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2014 r., I UK 314/13, OSNP 2015 nr 5, poz. 66, i z dnia 25 marca 2014 r., I UK 337/13, LEX nr 1458817). Wypada podkreślić, że ów wyjątek od zasady stanowiskowo - branżowego charakteru prac w szczególnych warunkach nie może być interpretowany rozszerzająco. Dotyczy on tylko tych sytuacji, gdy prace świadczone poza wskazanymi w załącznikach do rozporządzenia Rady Ministrów działach gospodarki są tożsame pod względem stopnia szkodliwości dla zdrowia z pracami wykonywanymi w branży, do jakiej zostały przypisane w wykazach A lub B (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 21 lutego 2018 r., III UK 26/17, LEX nr 2490614; z dnia 31 stycznia 2019 r., III UK 15/18, niepubl.).

Ewentualne daleko idące podobieństwo oddziaływania szkodliwych dla zdrowia czynników na organizm nie wyczerpuje jednak całego problemu możliwości kwalifikacji pracy jako pracy w szczególnych warunkach. Trzeba bowiem pamiętać, że prace w narażeniu na szkodliwe czynniki powinny być wykonywane stale i w pełnym wymiarze czasu (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 21 lutego 2018 r., III UK 26/17, LEX nr 2490614; z dnia 31 stycznia 2019 r., III UK 15/18, niepubl.).

Skarżąca w pierwszej kolejności zarzuciła Sądowi Apelacyjnemu pominięcie wykazów resortowych prac w warunkach szczególnych, przewidzianych w Zarządzeniu nr [...] Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego, zaniechanie jego analizy, nieodniesienie się do niego, zaniechanie ustalenia na czym polegają prace przewidziane w wykazie: szwacz przy nanoszeniu kleju i sklejanii, szwacz przy przeszywaniu obuwia - dublowaniu, szwacz przy formowaniu cholewek, a nadto nieustalenie na czym polega dublowanie i czy praca wykonywana przez wnioskodawczynię polegająca na szyciu i klejeniu jest taka sama lub podobna do dublowania, nieustalenie na czym polega formowanie cholewek i czy praca wykonywana przez wnioskodawczynię polegająca na szyciu obłożyny z przyszwą oraz przyszywaniu do niej ozdób są tożsame z formowaniem cholewek, lub czy jest to praca podobna do formowania cholewek pod względem uciążliwości, nieustalenie na czym zdaniem Sądu polega praca wymieniona w wykazie resortowym - szwacz przy nanoszeniu kleju i sklejanii elementów wyrobów z

użyciem klejów toksycznych, i czym ta praca różni się od wykonywanej przez wnioskodawczynię, a także niedokonanie wystarczającej wykładni pojęcia „prace związane z wykańczaniem wyrobów przemysłu skórzanego”, „prace związane z klejeniem wyrobów przemysłu skórzanego”.

Zarzuty te okazały się nieuzasadnione. Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia Sądu Okręgowego, dotyczące szczegółowego zakresu obowiązków M. K.. Powtórzył za nim, iż ubezpieczona pracując na stanowisku szwacz i obuwnik zajmowała się cały czas tymi samymi czynnościami pracując na szwalni i zajmując się zszywaniem przyszwyy z obłożyną (czyli szyciem cholewki), przyklejaniem ozdoby i podklejaniem nici pod spód ozdoby, gdy model buta tego wymagał, czasami również wykonywała dublowanie, opisane przez Sąd jako zszycie cholewki z podeszwą, która to czynności wykonywana była na montażu. Sąd podkreślił przy tym, iż dublowanie nie było stałym zajęciem ubezpieczonej - sama wskazała, że wykonywała je tylko wtedy, gdy model buta tego wymagał. Dodał także, również w ślad za Sądem Okręgowym, iż czynności polegające na klejeniu nie przekraczały 50% czasu pracy. Swoją pracę ubezpieczona wykonywała za pomocą maszyny, tzw. słupa.

Sąd Apelacyjny rozwinął także, z jakich względów wskazane czynności nie mogą zostać zakwalifikowane do pozycji 14 działu VII wykazu A rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, czyli prac związanych ze szlifowaniem, klejeniem i wykańczaniem wyrobów przemysłu skórzanego. Dodał również, iż wykaz A stanowisk pracy, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach, o których mowa w § 4 rozporządzenia, stanowiący załącznik do zarządzenia Nr [...] Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z dnia 7 lipca 1987 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego w pozycji 14 pkt 1-4 wymieniał stanowiska pracy obuwnika - montażysty, formowacza, szwacza tylko przy ścieraniu, ścienianiu i szlifowaniu elementów wyrobów, przy nanoszeniu kleju i sklejanu elementów wyrobów z użyciem klejów toksycznych, przy wykańczaniu wyrobów środkami chemicznymi, przy formowaniu cholewek, ćwiekowaniu i

przeszywaniu obuwia - dublowaniu. Jak natomiast ustalił Sąd – a ustalenia te wiążą Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym - żadnej z wymienionych prac ubezpieczona nie wykonywała stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Sąd wyjaśnił także, iż w niniejszym zarządzeniu wykonawczym wskazano wyraźnie, że czynności wykańczające wyrób polegają na wykończaniu gotowego wyrobu środkami chemicznymi, co jednoznacznie przesądza o tym, że praca wykonywana przez ubezpieczoną nie polegała na powyższym.

Ponadto, nawet potencjalne wykonywanie pracy na stanowisku wymienionym zarządzeniu resortowym, którego wszakże nie wskazano w załączniku do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. nie uprawnia do uzyskania emerytury w niższym wieku emerytalnym na podstawie przepisów ustawy emerytalnej, co stwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 22 stycznia 2015 r., III UK 82/14 (LEX nr 1628948). To ustawa emerytalna i rozporządzenie z dnia 7 lutego 1983 r. stanowią źródło prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym i nie są nim zarządzenia resortowe (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 2012 r., I UK 403/11, LEX nr 1214549).

Skarżąca zarzuciła Sądowi Apelacyjnemu także błędną wykładnię pojęcia „prace związane z wykańczaniem wyrobów przemysłu skórzanego”, polegającą na przyjęciu, że prace te polegają jedynie na wykonywaniu czynności końcowego etapu produkcji obuwia oraz, że zszywanie elementów obuwia nie stanowi pracy związanej z wykańczaniem wyrobów przemysłu skórzanego, podczas gdy w rozumieniu tego przepisu prace związane z wykańczaniem wyrobów przemysłu skórzanego to prace będące częścią całego procesu technologicznego związanego z produkcją obuwia, zmierzające do otrzymania produktu finalnego, a także błędną wykładnię pojęcia „prace związane z klejeniem wyrobów przemysłu skórzanego”, polegającą na uznaniu, że prace stanowią wyłącznie klejenie w pełnym wymiarze czasu pracy bez wykonywania innych czynności, z którymi to klejenie się wiąże, podczas gdy w rozumieniu tego przepisu prace związane z klejeniem wyrobów przemysłu skórzanego to wszelkie prace przy których wymagane jest klejenie w celu prawidłowego ich wykonania.

Powyższe zarzuty również okazały się nieuzasadnione. Wyjaśnienie przez Sąd pojęcia prac związanych z wykańczaniem wyrobów przemysłu skórzanego jest

prawidłowe i wystarczające dla rozpoznania przedmiotowej sprawy. Gdyby Sąd przyjął sposób rozumowania skarżącej, musiałby uznać, że każdy etap produkcji obuwia oznacza jego wykańczanie, albowiem stanowi „część procesu technologicznego związanego z produkcją obuwia, zmierzającego do otrzymania produktu finalnego”. Co się zaś tyczy pojęcia klejenia wyrobów przemysłu skórzanego, również należy podzielić rozważania Sądu drugiej instancji. „Prace związane z klejeniem” oznaczają prace wykonywane przy użyciu kleju. W przypadku skarżącej – według ustaleń Sądu – te nie zajmowały natomiast więcej niż 50 % czasu pracy.

Chybiony okazał się także zarzut naruszenia przez Sąd drugiej instancji art. 2a ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, przez jego niezastosowanie, polegające na dyskryminującym, nieuzasadnionym obiektywnymi kryteriami różnicującymi uznaniu, że czynności szycia obłożyny z przyszwą nie stanowią pracy w warunkach szczególnych, podczas gdy czynności szycia cholewki z podeszwą (dublowanie), stanowią pracę w warunkach szczególnych, w sytuacji kiedy charakter tych prac nie różni się niczym, poza kształtem zszywanych elementów.

W tym miejscu przypomnieć należy, iż zgodnie z ugruntowanym orzecnictwem, usystematyzowanie prac o znacznej szkodliwości i uciążliwości nie tylko do oddzielnych działów, ale także poszczególnych stanowisk w ramach gałęzi gospodarki nie jest dowolne, gdyż należy przyjąć, że konkretne stanowisko narażone jest na ekspozycję na czynniki szkodliwe w stopniu mniejszym lub większym. Konieczny jest bezpośredni związek wykonywanej pracy z procesem technologicznym właściwym dla danego działu gospodarki. Ponadto nie wszelkie prace wykonywane w narażeniu na kontakt z niekorzystnymi dla zdrowia pracownika czynnikami uprawniają do emerytury w obniżonym wieku, lecz jedynie takie, które zostały rodzajowo wymienione w rozporządzeniu z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2017 r., I UK 493/15, LEX nr 2238247).

Nie sposób również zgodzić się ze skarżącą, że Sąd drugiej instancji dopuścił się naruszenia art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 244 § 1 k.p.c. w zw. z

art. 252 k.p.c. przez uznanie, że wnioskodawczyni nie wykonywała pracy w warunkach szczególnych w okresie od dnia 1 września 1974 r. do dnia 23 lipca 1999 r. „sprzecznie z dowodem z dokumentu w postaci wyroku Sądu Rejonowego w S. z dnia 23 lipca 1999 r., mimo że domniemanie prawdziwości dokumentu nie zostało obalone”.

Jak podał Sąd Apelacyjny, Sąd Rejonowy w S. wyrokiem z dnia 23 lipca 1999 r. ustalił, że M. K. w okresie od dnia 1 września 1974 r. do dnia 23 lipca 1999 r. była zatrudniona w warunkach szczególnych w (...) Zakładach Przemysłu Skórzanego w Ł.. Zdaniem Sądu drugiej instancji, domniemanie prawdziwości dokumentu urzędowego, jakim jest wskazany wyrok Sądu Rejonowego w Siedlcach, zostało skutecznie obalone w toku przeprowadzonego przez Sąd I instancji postępowania dowodowego, gdyż z zeznań samej ubezpieczonej oraz świadków wynika bezspornie, że ubezpieczona nie wykonywała stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, prac związanych ze szlifowaniem, klejeniem i wykańczaniem wyrobów przemysłu skórzanego.

Na etapie postępowania, jakim jest rozpoznanie skargi kasacyjnej przez Sąd Najwyższy, ustalenia faktyczne i ich ocena, dokonane przez Sąd Apelacyjny, są niepodważalne. Sąd Najwyższy nie jest bowiem uprawniony do badania prawidłowości zarówno ustaleń faktycznych, jak i oceny dowodów, dokonanych przez sąd drugiej instancji. Sąd Najwyższy jako „sąd prawa”, rozpoznając nadzwyczajny środek odwoławczy w postaci skargi kasacyjnej, jest związany ustalonym stanem faktycznym sprawy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Związanie to wyklucza nie tylko przeprowadzenie w jakimkolwiek zakresie dowodów, lecz także badanie, czy sąd II instancji nie przekroczył granic swobodnej ich oceny. Ustrojową funkcją Sądu Najwyższego jest sprawowanie nadzoru judykacyjnego, w tym zapewnianie jednolitości orzecznictwa sądów powszechnych. Z tego punktu widzenia każdy zarzut skargi kasacyjnej, który ma na celu polemikę z ustaleniami faktycznymi sądu drugiej instancji, chociażby pod pozorem błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania określonych przepisów prawa materialnego, z uwagi na jego sprzeczność z art. 398³ § 3 k.p.c. jest *a limine* niedopuszczalny (postanowienia Sądu Najwyższego: z 12 czerwca 2006 r., IV CSK 100/06, LEX nr 1101306; z 10 sierpnia 2006 r., V CSK 211/06, LEX nr 1102310).

Mając na względzie dokonane przez siebie ustalenia, Sąd Apelacyjny stwierdził, iż wnioskodawczyni nie wykazała na datę 1 stycznia 1999 r. stażu pracy w warunkach szczególnych w wymiarze 15 lat. Biorąc pod uwagę, że stwierdzenie to było oparte na kompleksowo ustalonym stanie faktycznym, a także prawidłowej wykładni przepisów prawa, nie zostało przez skarżącą wykazane również naruszenie art. 184 w zw. z art. 32 ust. 1, 2, 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r., przez ich niewłaściwe zastosowanie, polegające na odmowie przyznania wnioskodawczyni prawa do emerytury.

Biorąc pod uwagę powyższe, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.